

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

Erityisasiantuntija Jurkka Jämsä

4.2.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskäärin 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta (HE 188/2025 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia ja oikeudenkäymiskaarta.

Esityksen tarkoituksena on sujuvoittaa rikosprosessia ja toteuttaa Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjauksia, joiden mukaan rikosprosessin uudistamisessa tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Keinoina ovat muun muassa kirjallisten menettelyjen lisääminen, läsnäolovaatimuksen keventäminen, sähköisten toimintatapojen käytön lisääminen. Perusteluvollisuutta kevennetään tilanteissa, joissa esitutkintaa ei aloiteta tai syytettä ei nosteta.

**Postiosoite
Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

**Käyntiosoite
Besöksadress**

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

**Puhelin
Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

**Faksi
Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

**S-posti, internet
E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Esityksen mukaan esitutinnan ja syyteharkinnan osalta ehdotetaan seuraavia muutoksia:

1. Asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus selvitettäisiin varamalla tilaisuus sen esittämiseen ja syyttäjä voisi päättää sen ajamisesta jo esitutinnan aikana.
2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvoitetta lievennettäisiin ja mahdollistettaisiin ilmoitusten liittäminen yhteen.
3. Esitutkinta voitaisiin jättää toimittamatta tai lopettaa pelkästään epäillyn rikoksen vakavuuden perusteella, vaikka asianomistajalla olisi vaatimuksia.
4. Rikoksesta epäillylle ilmoitettaisiin mahdollisuudesta rangaistuksen lieventämiseen myötävaikuttamisen perusteella.
5. Lisättäisiin esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän vuoropuhelua esitutinnan aikana eli esitutkintayhteistyötä.
6. Säädetäisiin mahdollisuudesta ilmoittaa kuulusteltavan oikeudet ja velvollisuudet etukäteen, esim. sähköisesti.
7. Loppulausuntopyyntö olisi aina yksilöitävä esitutkintayhteistyössä.
8. Esitutkintapäätösten ja syyttämättäjäättämispäätösten perusteluvelvollisuutta kevennettäisiin.
9. Mahdollistettaisiin yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa.
10. Mahdollistettaisiin henkilön nimen antaminen julkisuuteen, jos hän on itse antanut sen julkisuuteen tai suostunut siihen.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyn osalta ehdotetaan lisäksi seuraavia muutoksia:

1. Mahdollistettaisiin puhelintiedoksianto ja haastaminen ”tien päältä” tietyissä tilanteissa.
2. Kirjalliseen menettelyyn voisi antaa suostumuksen passiivisesti ja siinä voitaisiin käsitellä enintään neljän vuoden rangaistusuhkaisia rikoksia sekä tuomita enintään vuoden vankeusrangaistus.
3. Poissaolokäsittelyssä voitaisiin tuomita enintään vuoden vankeusrangaistus, nimenomaisesta suostumuksesta luovuttaisiin ja säädetäisiin näytön vastaanottamisesta.

Ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan rikosoikeudenhoidon resurssien nykyistä oikeudenmukaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa kohdentamista. Rikosprosessia sujuvoittamalla voidaan antaa oikeusturvaa tehokkaammin ja lyhentää käsittelyaikoja.

Esityksen pääasialliset vaikutukset

Rikosprosessin kesto Suomessa on pidentynyt huolestuttavalla tavalla sen kaikissa vaiheissa eli niin esitutkinnan, syyteharkinnan kuin tuomioistuin-käsittelynkin osalta. Esimerkiksi vielä vuonna 2014 keskimääräinen kokonauskäsittelyaika oli alle 10 kuukautta, kun se nyt on noin 15 kuukautta. Käsittelyaikojen pidentyminen on kiihtynyt viime vuosina.

Rikosprosessin sujuvoittaminen parantaisi oikeuksiin pääsyä ja siten asianosaisten oikeusturvaa. Ehdotetuilla toimenpiteillä pyritään keventämään ja helpottamaan asioiden käsittelyä sekä mahdollistamaan kunkin asian laadun ja laajuuden mukaisesti mitoitettu asianmukainen käsittely oikeusturvatakeita vaarantamatta. Sujuvampi käsittely edistäisi oikeutta saada asiansa käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä.

Ehdotuksilla ei tavoitella säästöjä, vaan tarkoituksena on, että vapautuvat resurssit voidaan kohdentaa viranomaisen jutturuuhkien purkamiseen ja voimavarojen suuntaamiseen siten, että käsittelyaikojen pidentymiskehitys voitaisiin taittaa.

Esityksen valmistelu

Oikeusministeriö asetti 30.9.2022 työryhmän arvioimaan keinoja rikosprosessin sujuvoittamiseksi. Työryhmän laatimasta muistiosta ([Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:16](#)) annetuista lausunnoista julkaistiin lausuntotiivistelmä ([Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:17](#)).

Hallituksen esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä ja se perustuu hallitusohjelman sekä edellä mainitun työryhmämuistion ja siitä

saadun lausuntopalautteen perusteella laadittuun arviomuistioon ([Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:18](#)).

Lisäksi oikeusministeriö on tilannut valmistelun yhteydessä kaksi selvitystä kirjalliseen menettelyyn ja poissaolokäsittelyyn liittyen ([Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:15](#) ja [Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:28](#)).

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi saatiin kaikkiaan 40 lausuntoa, joista julkaistiin lausuntotiivistelmä ([Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:49](#)). Lausuntopalaute oli yleisesti ottaen positiivista.

Osassa lausuntoja katsottiin, että jotkin ehdotetuista sujuvoittamistoimenpiteistä saattaisivat vaarantaa oikeusturvaa, kun taas osassa lausuntoja toivottiin vieläkin pidemmälle meneviä sujuvoittamistoimia. Lausuntopalautteen perusteella hallituksen esitystä tarkistettiin ja täydennettiin jatkovalmistelussa esimerkiksi rikosilmoituksen kirjaamisen ja kirjallisen menettelyn osalta. Säättämisjärjestyksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä on tunnistettu kirjallista menettelyä ja poissaolokäsittelyä koskevien ehdotusten osalta.

Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2026. Niiden toimeenpaneminen edellyttää eräitä tietojärjestelmämuutoksia ja koulutusta.